

genezen vrouw de rijkdom van het moederschap ook voor de toekomst wordt onthouden, uit ongegronde voorzichtigheid. Juist daarom verheugden wij ons er over, in het bijeengegaarde materiaal uit de algemeene praktijk enkele voorbeelden te kunnen aanwijzen, die afbreuk doen aan die stellige verzekerdheid. Het belangrijke opstel van dr. HARTOG zelf leert ons, dat ook hij vormen van tuberculose van het strottenhoofd erkent, waarbij genezing in weerwil van voortbestaande zwangerschap wordt waargenomen. Al blijkt het uit zijn woorden niet volkomen duidelijk, zoo meenen wij toch ook bij hem de geneigdheid te bespeuren, het ziektegeval eerst behoorlijk te bestudeeren, vóórdat het vonnis wordt geveld over de zwangerschap. Wij stemmen dan ook gaarne met zijn eisch in, dat de verloskundige den keelarts behoort te waar- schuwen, zoodra zwangerschap en tuberculose van het strottenhoofd gepaard gaan; „dat wij, keelartsen, moeten oordeelen over het al of niet afbreken der zwangerschap”, gaat ons echter te ver! Wij eischen voor den verloskundige het recht op, daarin ook mede te spreken. Wij behooren tezamen te overleggen, waar wel en waar niet de zwangerschap mag voortbestaan. Tezamen ook behooren wij front te maken tegen de neiging, zonder rekening te houden met de bijzondere verschijnselen, bij de zieke zwangere waargenomen, strottenhoofds-tuberculose als een volstrekte aanwijzing tot het afbreken der zwangerschap te beschouwen. Men schuive ons niet in de schoenen, dat het redden van kinderlevens uitsluitend ons doel zou zijn! Daarnaast, daarboven gevoelen wij ons gedrongen, mede te strijden tegen den onrustbarend verminderenden eerbied voor den band tusschen moeder en ongeboren vrucht. Die toenemende minachting zien wij bij de vrouwen zelf, zien wij bij de vaders, en zien wij ook bij de geneeskundigen. Wie kan ontkennen, dat ook op dit gebied op ons, geneeskundigen, een zware plicht rust, vol groote verantwoordelijkheid?

Amsterdam
Hellendoorn } 26 Februari 1916.
Utrecht

CATHARINE VAN TUSSENBROEK.
B. H. VOS.
B. J. KOUWER.

DE PRAKTIJK DER KOEPOKINENTING.

Evenals het den heer I. VAN DAAL ging bij het lezen van mijn opstel, zoo is het mij ongeveer gegaan, toen ik van zijn kritiek kennis nam; ook ik begon met belangstelling, doch eindigde met . . . schouderophalen.

Het blijkt nl. uit zijn betoog, dat hij het stukje niet met groote aandacht gelezen en wellicht daardoor de strekking ervan niet goed begrepen heeft. Voor een weerlegging van zijn bedenkingen, zou ik achtereenvolgens naar het opstel kunnen verwijzen, wat mij echter om verschillende redenen niet wenschelijk voorkomt. Volledigheidshalve zou ik hem nog er aan kunnen herinneren, dat aan de Utrechtsche universiteit, waar de kindergeneeskunde niet als afzonderlijk leervak onderwezen wordt, den conservator bij de hygiëne het onderwijs in de „techniek der vaccinatie” opgedragen is.

Weidum, 28 Februari 1916.

E. J. HAMBURGER.

DE REACTIE VAN WASSERMANN EN „LATENTE” LUES.

Het spijt mij, collega MEIJERS in zijn verwachting te moeten teleurstellen, want ook nu kan ik het in het geheel niet met hem eens zijn.

Als collega MEIJERS de diagnose latente lues stelt, dan „verstaat” hij dus daaronder „van alles en nog wat”. En dit blijken dan in hoofdzaak (of in het geheel) twee groepen